



YAŞANILAN TARİHSEL MEKÂNIN ÖĞRENCİLERİN TARİH
BİLİNCİ İLE İLİŞKİSİ (GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)*

THE RELATIONSHIP BETWEEN HISTORICAL
CONSCIOUSNESS AND INHABITED HISTORICAL PLACE OF THE
STUDENTS (GAZİANTEP CITY EXAMPLE)

Necdet HAYTA¹, Ş. Gülin KARABAĞ², Selim YUMAK³

¹Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE. e-posta: nhayta@gazi.edu.tr

²Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE. e-posta: gulinkarabag@gmail.com

³Uzman, Ankara, TÜRKİYE, e-posta: vaveyla06@hotmail.com

Öz

Tarih bilinci ve mekân ilişkisi bağlamında mekâna aidiyet duygusu, ortak bir geçmişe sahip olma, aynı zihniyet ve fikir etrafında birleşme, tarih ve kültür birliği gibi unsurlar ele alındığında, tarih bilinci ile mekânın bir ilişkisi olduğu değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, yaşanan tarihsel mekânın tarih bilinci ile ilişkisinin olup olmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplamak için tarama yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 28 lisedeki 2.060 öğrenci ile uygulama yapılmış, 1.703 öğrenciden dönüt alınmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, öğrencilerin tarih bilincinin orta düzeyde olduğu, tarihsel mekâna ilgisinin ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin tarih bilinci ile tarihsel mekâna ilgisi arasında bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, tarih bilinci düşük olan öğrencilerin tarihsel mekâna ilgisinin düşük olduğu; tarih bilinci yüksek olan öğrencilerin, tarihsel mekâna ilgisinin de paralel olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilinç, tarih bilinci, mekân, tarihsel mekân, kimlik, Gaziantep.

Abstract

When the factors such as state of belonging, sharing a common past, coming together with same mentality and ideas, historical and cultural unity are considered in terms of the relationship between historical place and historical consciousness, it is considered that there is a relationship between historical place and historical consciousness. This study is aimed to research the relationship between historical consciousness and historical place. Survey design was used in the study to collect data. 2.060 selected students by using the simple random sampling method in 28 schools participated the work and the feedbacks were received from 1.703 students. In accordance with the data obtained, it was determined that the historical consciousness of the students was at medium level and their interest in historical place was at high level. Moreover, it was determined that there is a relationship between students' historical consciousness and their interest in historical place. As a result, if the students' level of historical consciousness is low, their interest in historical place is low; interest in historical regions is low and if the history conscious and interest in historical region of the students is high, his/her interest in historical regions is high in a parallel way.

Keywords: Conscious, history conscious, region, historical region, identity, Gaziantep

*Bu çalışma: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Uzman3 tarafından yapılan Tarihsel Mekânın Öğrencilerin Tarih Bilinci ile İlişkisi (Gaziantep İli Örneği) adlı yüksek lisans tezinden alınmıştır.

Giriş

Dünyayı ya da toplumu kuran hemen her ilişki, daha derinde, somut tarih bağlamlarına sahiptir. Bugün dünün içinden akıp gelmektedir. Başka bir deyişle, toplumların neleri ve ne için yaşadıklarının ya da yaşamadıklarının yanıtı, tarihin içindedir (Özbaran, 2005, s. 3). Dünyanın değişik bölgelerinde yüzyıllardır farklı özellikler taşıyan yerler; üzerlerindeki etnik kompozisyonu, kültür alanlarını ve ekonomik yapı gibi özellikleri etkileyerek, tarihin gidişini şekillendirmiştir (Karabağ, 2002, s. 3). Bu bağlamda, her mekânın, kendine özgü özel, ayrıcalıklı ve mekânda yaşayanların hayatını etkilemiş yerel nitelikler bulunmaktadır.

İnsan, yaşadığı yerde bulunma ve bir alan kaplamanın ötesinde bir yaşam alanı inşa eder. Mülkiyeti kendine ait olmasa da sembolik planda işaretlemek, inşa etmek ve böylece anlamlandırmak, o yere hâkim olmanın, kendi iradesine tâbi kılmanın, kendi kimliğini vermenin göstergesidir (Bilgin, 2011, s. 28). Kişinin kimliği, yaşadığı mekânla etkileşim içinde olup, mekân-insan etkileşiminin neresinde mekân insanı etkileşiyor, neresinde insan mekânı düzenleyip kullanıyor bunu kesin ifadelerle belirtmek mümkün değildir. (Göka, 2001, s. 17). Çünkü mekân; anılar, paylaşılanlar, okunanlar, duyulanlar, yaşananlar ve hayal edilenler kısacası bilinenler ve bilinmeyenlerin etkisiyle zihinlerde anlamlandırılır. Gerçekte, insanın ruhunda yarattığı etki olup, fiziksel özellikler bu etkiyi güçlendirir ya da hafifletir (Karaaslan, 2010, s. 3).

Tarihsel mekânlar, zaman süreci içinde geçirmiş oldukları değişim sonucunda ortaya koydukları kültürel kimlikleri ile günümüz koşullarına ayak uydurabildikleri ve bu kimliklerini sürdürebildikleri sürece önem kazanmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s. 205). Bu nedenle öğrencilere tarihsel mekanları yaşamaları, hissetmeleri sağlanmalıdır. Tarihsel olguların güncel yaşama yansıtıldığını gören bir öğrenci, tarihi hissedecek ve kendini geçmişle özdeşleştirebilecektir (Erpulat, 1998, s. 271). Tarihi öğrencinin günlük hayatı içine koymak, yaşadığı çevrede cereyan etmiş olan olayları kendisine hatırlatmak, hatıraları yaşatılmaya lâyık ecdadın hayatını anlatmak ve hemen yaşadığı çevrede duran abideleri, harabeleri, çeşitli tarihî kalıntıları kendisine göstermek suretiyle yapılan tarih öğretimi faydalı olacaktır. Çünkü yerel toprağın özsuyu ile beslenen bir millî tarih daha canlı ve daha iyi anlaşılacaktır (Işık, 2008, s. 296).

Öğrencilerin yaşadığı tarihî çevre ile güçlü bir bağ kurması, yaşadığı mekânın bir parçası gibi hissetmesi ve mekâna sahip çıkması, bu sayede yaşadığı çevreye karşı sorumlu olduğunu hissetmesi, bir bilinç kazandırılması gerekmektedir. Çünkü insan, yaşadığı mekâna da değer

yükleyen veya yetenekleri oranında dönüştürücü ve değiştirici etkiler ve izler bırakan bir faktör niteliğindedir (Hacısalıhoğlu, 2008, s. 24).

Tarihsel Mekân (Çevre)

Mekân, tarihin bir boyutu olup insan davranışının tarihsel süreç içinde olduğu yerdir. (Dilek, 2007, s. 17). Tarihsel mekân ise, geçmişteki insanların kullanmak ya da eser vermek amacıyla bıraktıkları tarihî yapılardan ve tarihî olayların geçtiği yerlerden oluşmaktadır. Tarihî mekân, cami, medrese, anıt mezar, türbe, çeşme, evler gibi tarihî dokusu bozulmamış komplekslerden olduğu gibi bir ulusun kaderine yön vermiş bir olayın ve savaşın geçtiği bir yer ya da bir kişinin doğduğu yaşadığı bir yer olabilmektedir (Ata, 2002, s. 58).

Tarihsel çevre, doğal ya da insan eliyle oluşturulan, bütünlüğü ve artistik, estetik, tarihsel, etnografik bilimsel, edebi veya efsanevi özellikleriyle korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünlüklüdür. (Öztürk, 2007, s. 16). Yaşanılan çevre, içinde yaşayanların değerlerini, yargılarını, hayat görüşlerini ileten bir ortamdır. İçinde barındırdığı anlamları kapsayan sembelleri kullanan mimarî dil, gücünü gelenek ve kültürden alır. Kültür ise, insan yaşamındaki değerleri fiziksel çevredeki biçimlere dönüştürerek yaşam biçimini etkilemekte ve davranışları belirlemektedir. Her kültürel uzantı, mekânı kavramayı, anlayışı ve mekân kullanımını yakından etkilemektedir (Erdönmez ve Akı, 2005, s. 69). Tarihî çevre sayesinde içinde yaşayanlar yok olsa da, onları çevreleyen mekânların ayakta olması yaşayanlar ve gelecek kuşaklar için yaşayan tarih olarak çok önemli olup, bu özgün veriler, günümüze ulaşamayan ve hakkında çok az yazılı bilgi olan yaşam biçimlerinin anlaşılmasına, düşünceyle canlandırılmasına katkıda bulunmaktadır (Ahunbay, 1996, s. 116). Bu bağlamda, tarihî çevreler geçmiş hakkında bilgi vererek, geçmişle bugünü kıyaslama olanağı sunmaktadır. Ayrıca bireyin kimliğinin oluşumu ile toplumun sahip olduğu değerleri tanımasına ve birlik-beraberlik duygusunun pekiştirilmesine yardımcı olan ortamlardır (Aygener, 2009, s. 36).

Tarih Bilinci

Descartes'a göre bilinç, kendi üzerinde düşünmedir. Descartes'ın temellendirdiği cogito, zihninin üzerine eğilme, düşünme, yansıma anlamlarına gelmiş olduğu gibi, tasarlamak, planlamak anlamında da kullanılmıştır. Bazen de düşünce, fikir ya da maksat anlamlarını yüklemiştir (Bıçak, 1996, s. 46). Güçlü ve diğerleri'nin (2002, s. 231) yayınladığı Felsefe Sözlüğü'nde ise bilinç, kişinin kendisine, yaşantılarına, çevresine, öteki kişilere, bir bütün olarak içinde yaşadığı dünyaya ilişkin farkındalığı, yaşanan deneyimlerden kendiliğinden

doğan kendinin ayırında olma görüngüsü; öznenin duygularına, algılarına, bilgilerine ve kavrayışlarına bağlı olarak kendini anlama, tanıma ya da bilme yetisi olarak tanımlanmaktadır. Bilincin oluşmasında birinci dereceden görev alan hafıza, aynı zamanda, geçmişini kendinde bulundurarak, tarihin oluşmasını da sağlar. Böylelikle bilinç ve tarih kökenden birbirlerine bağlanırlar (Bıçak, 1996, s. 48). Tarih bilinci tarih üzerinde temellenir, tarih de bilinç koşullarında gerçekleşir. Bilinç zorunlu olarak tarihseldir; tarih bu tarihsel bilincin ürünüdür (Timuçin, 2000, s. 23).

Bilincin oluşumunda çevre, beyin ve beden ilişki içinde olup, bilinçlilik ve bilincin içeriği bu üç öğenin karşılıklı etkileşimiyle oluşmakta olup bu nedenle bilinç tarihsel ve değişime açıktır (Tekeli'den aktaran Kaya, Özdemir ve Şimşek, 2004, s. 272). Bir şeyi bilince taşımak o şeyi tarihe taşımak demektir (Çetin, 2010, s. 123). Bilincin farkında olacağı tarih, geçmişin yorumlarının, güncele ilişkin algılamaların ve geleceğe ait beklentilerinin karmaşık bir ilintilendirilmesidir. Böyle olunca tarih zihni bir kurgu olmaktadır. Bu kurgu, anlatısal bir yapıda, geçmişini anlamlandırarak, geçmişten geleceğe uzanan bir değişime içinde, insanın yaşamına yön vermektir. Tarih bilinci işte bu kurguya ilişkin bir bilinçtir, bir farkında değildir (Tekeli, 2008, s. 26).

Tarih bilinci, kişinin tarihsel zaman içinde kendini konumlandırabilmesi, sosyal olayları bu konum ve konumun getirdiği değerler sistemi ile oluşan perspektiften yorumlayabilmesini sağlayan zihinsel beceridir (Şimşek, 2006, s. 70). Tarih bilinci kör bir bakış ile ortaya gelmez. O, tarihte ve tarihin içinden gelen eserlerde, görülmek istenenleri, millî bünyeyi besleyecek şekilde görür, tarihî şahsiyet, olay ve eserler aralığından günü, geleceğe ışık tutacak şekilde yorumlamayla doğar (Birinci, 2004, s. 4). Tarih bilinci, okul faktörünün yanı sıra kitle iletişim araçları, aile, arkadaş grupları, yakın çevredeki kişiler, siyasî partiler, cemaatler, tarihî çevre ve müzeler, resim ve fotoğraflar, din ve edebiyat ile türleri vs. gibi her an değişik faktörlerle şekillenmektedir (Kaya, 2006, s. 34).

Tarih bilinci süper-egoyla ilişkili biçimde bireyin sosyalleşme süreci içinde oluşmaktadır. Sosyalleşme süreci, bireyi üç alanda donatırken bu donanım tekdüze değildir, bireyler arasında da önemli farklılıklar bulunması ve bu farklılıklara olanak sağlamalıdır. Sosyalleşme ve kişisel farklılıklar, bireyin bilgi, değerler ve ideolojik yönelimler, vaziyet alışlar ve sorumluluklarını birlikte etkilemesine olanak verildiği için toplum içinde farklılıkların oluşması da kâbul edilmiş olmaktadır. Tarih bilincinin oluşumundaki üç ara değişkenin her birinin kendine özgü bir işlevi de bulunmaktadır (Tekeli, 2008, s. 28).

Sosyalleşme süreci ile kişinin konumundan ve özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar faktörler ikiye ayrılmış olup, en geniş ayrıntılandırma bilgide yapılmıştır. Diğer ayrıntılandırılan ise tarih bilincinin içeriğidir. Tarih bilincinin ayrıntılı hâle gelmesi sırasında iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan birincisi tarih bilincini sadece içeriği olmayan bir kurgu düzeyinde düşünmek, ikincisi ise içeriğiyle birlikte ele almaktır. Burada tercih edilen yol ikincisidir. Çünkü içerikten bağımsız bir kurgunun düşünülmesi çok soyut kalacaktır. Böyle bir düşünceyle tarih bilinci, geçmişin yorumu, günün algılanması, geleceğe ilişkin beklentiler ve bu üçü arasındaki ilişkiye ilişkin kurgular alt bölümlere ayrılmıştır (bkz. Şekil-1, Tekeli, 2008, s. 29).

Tarih bilinci gelişmiş olan birey, kendisini zamanın akışı içinde değerlendirebilir ve kaba çizgileri ile ortak bir kültür mirası ve gelecek kurgusuna sahip olmasının sağladığı davranış belirliliği, benzerliği ve sorumluluğu ile toplum yaşamında aktif, yaratıcı bir biçimde yer alabilir (Toplumsal Tarih Dergisi, 2002, s. 55). Ayrıca tarih bilinci, tarihin kendisi ve bireylerin tarihi algılama biçimi oluşturur. Tarih bilinci, bir toplumda toplumsal kimlik ve bir aidiyet duygusu yaratan mayadır. Onun son derece kaliteli, nitelikli ve güçlü olması doğru bilgilerden oluşması gerekir. Yanlış, taraflı, çarpıtılmış, içi boşaltılmış, üzeri cilalanmış ya da abartılı biçimde oluşmuş bir tarih bilincinin, çarpık bir tarihsel kimlik ve duruş yaratacağı açıktır (Arı, 2011, s. 61). Bu nedenle bireyin belleği ve anımsadıkları üstüne geliştirdiği kendi sınırlı, genellikle de yalınkat ve tek yanlı olabilen tarih bilinci, tarih bilimlerinin verileriyle düzeltilip, onarılıp, geliştirildiğinde bireyin tarihli yaşama tutumu da yetkinleşecektir (Erdemli, 2000, s. 82).

Kimlik, Tarih Bilinci ve Mekân

Kimlik, bir kişinin ya da grubun/topluluğun kendi niteliklerine, değerlerine, konumuna ve kökenine ilişkin bilinçli kavrayışıdır (Şimşek, 2002, s. 29). Kimlik kendine özgü olmasıyla birlikte, her topluluk, yerel kurum, yapı ve aile de kendine özgüdür; aynı zamanda da kendi türünden olanlarla benzer özellikler paylaşır. Her biri zaman, mekân ve durumda farklı bir yer kaplar; bu da onlara kendi kimliklerini kazandırır (Kyvig ve Marty, 2011, s. 132). Kimlik duygusu, belirli bir etnik grubun, ulusun, kendi farklılığını inşa etmek için referans kaynağı olacak kolektif bir geçmiş yaratma çabalarıyla da ilgilidir (Bilgin, 1995, s. 63). Bu bağlamda bireyin kimlik gelişiminde çeşitli etkenler rol almaktadır. Aileden gelen özellikler ile çevresel faktörler bunların başındadır. Etnik köken, maddî durum, kültür ve eğitim seviyesi, yaşam tarzı, gelenek-görenekler, örf-adetler ve yaşadığı mekân vb. etkenler kimlik gelişimi ile kişilerarası farklılıkları belirlemektedir.

Bireyin kendi yaşam öyküsündeki mekân ve yerdeki rolünü anlaması, etrafında gördüğü mekânlarla ilişkilendirmesi, bireyler ve toplum arasındaki işlemlerin onları ayıran mekân tarafından nasıl etkilendiğini anlaması mekân bilinci olarak nitelendirilir. Yani mekânsal bilinç, bireyin kendisiyle, çevresi, bölgesi arasındaki mevcut ilişkiyi anlamasını sağlamaktır (Erdönmez ve Akı, 2005, s. 78). Böylece kişi, yerin kimliğine sahip olur. Yer kimliği, basitçe fiziksel görünümle değil, o yerin karakteriyle ilgilidir. Yer karakteri görsel ve mekânsal özelliklerin ötesinde boyutlara sahiptir. Zihinlerdeki yer imgesi zaman içinde, insanların yaptığı değişim ve uyarlamalar sonucunda, gitgide daha fazla ayrıntıyla beslenerek güçlenir ve karakter belirginleşir (Oktay, 2011, s. 11).

Mekâna bağımlılık güvenlik hissi, kişi için önemli olan insanlarla bağ, insanlara, geçmiş deneyimlere, fikirlere ve kültüre sembolik bağ, bireysel ve grup kimliğinin korunması ve devamlılığının sağlanması, kendine saygının beslenmesi gibi birçok amaca hizmet eder (Güzey, Gültekin ve Kırsaçlıoğlu, 2009, s. 144). Böylece, insan, sorumluluk duygusuyla hareket ederek mekânı yorumlamakta, onu düzenlemekte ve anlamlı hâle getirmektedir. Yine aynı duyguyla mekândan etkilenmekte ve ona uyum sağlamaya çalışmaktadır. (Göka, 2001, s. 97). Yaşadığı çevreyi, kenti, onun fiziksel ve sosyal yapısını anlamlandıran, seçen ve zihninde örgütleyen insan için, kent bu mekânın en önemlisidir. Bir mekân olarak kentlerde yaşayan insanların yaşadığı ortak değerler, birbirleriyle olan ilişkileri ve kentin taşıdığı tarihî anlam, mekân duygusunu geliştirmektedir.

Geleneksel toplumlarda mekân-kültür-sosyal yaşam üçlüsünün ara kesitleri arasında çok yakın bir ilişkinin varlığı mekân ve davranış arasında bir bütünlüğü ortaya çıkarmaktadır (Sami, 2007, s. 65). Mekân, zaman içinde, insanın kültürünü de yoğurur ve biçimlendirir (Oktay, 2011, s. 11). Kültür, her an yeni ürünler karışan bir birikimdir. Toplum yeni bilgiler ve davranışlar edinmektedir. Bunlar hem geçmişin yeniden yorumlanmasına yol açmakta, hem her aşamada yeni bir çevre sentezi yapma olanağı yaratmaktadır (Kuban, 2000, s. 61). Kültür, yaşamımızdaki değerleri fiziksel çevredeki biçimlere dönüştürerek yaşam biçimini etkilemekte ve davranışlarımızı belirlemektedir. Her kültürel uzantı, mekânı kavramamızı, anlayışımızı ve mekân kullanımını yakından etkilemektedir (Erdönmez ve Akı, 2005, s. 69).

Örnek olarak; toplumların tarihlerinde yaşadıkları önemli hadiseler taşıdıkları değerleri ortaya çıkartmıştır. Durmaksızın savaşa mâruz kalmış veya vatani işgal edilmek istenmiş toplumlarda, şüphesiz, vatan sevgisi, birlik ve beraberlik, kahramanlık, cesaret vs. değerlerin en yüce değerler olarak ön plana çıkartılması gereken değerlerdendir (Oruç, 2006, s. 23). İnsan bu değerleri ön plana çıkarmak için, kendisiyle doğrudan ilgili olan tarihe (güncel tarih, aile tarihi, yerel tarih gibi) yoğunlaşmak istemektedir. Genel ve yapısal olana ilgi düşük düzeyde kalmaktadır. Bu saptamanın tarih bilincinin oluşumuna yansımaları, bu oluşumda değerlerin ve ideolojik yönelimlerin öneminin artması şeklinde olacaktır (Tekeli, 2008, s. 108). Bunun temel nedeni, insanın yaşadığı mekânı anlamlandırmak istemesidir. Öncelikle kendisini etkileyen yakın çevresinden uzak çevresine doğru halkalar hâlinde bir etkileşim vardır. Bu etkileşim, değişimi de beraberinde getirmektedir.

Bir yerde oturdukça, yaşadıkça, yere ilişkin aidiyet alanı da genişlemektedir. Bunun psikolojik içeriğine bakıldığında içerisinde mekânsal belleklerin, mekânsal imgelerin, tasvirlerin, var olan aktiviteye ilişkin mekânsal çerçevelenmelerin ve örtük olan mekânsal bileşenlerin olduğu görülmektedir (Göregenli, 2010, s. 120). Mekâna bağlılık, anıların bir mekânı olarak yerli toprağına bir bağlılıktır. Başka hiçbir yerin aynı anlamı yoktur. İnsanlar kendisini dünya yurttaşları olarak görebilir ama dünyanın bu belli köşesi yüreklerinde başka hiçbir yerde duymadığı bir heyecan uyandırır (Viroli, 1997, s. 58). Hart ve Moore mekân bilincini, düşüncedeki mekânın benimsenmiş yansımaları ve tekrar yapılandırılması olarak tanımlamaktadır. Morgan ise mekân bilincini, insanların çevreyi algılama, bilme ve anlamlandırmalarına ilişkin süreçlerini içerdiğini belirtmektedir (Hart ve Moore'dan aktaran Öcal, 2007, s. 15). İnsanın yaşadığı kentin tarihsel özelliklerine karşı olumlu tutum ve davranışları da tarihsel mekâna ilgisini göstermektedir. İlgiyi "iki şey arasında bulunan herhangi bir bağlılık, ilişki, alaka, taalluk, aidiyet" (TDK, 2005, s. 955) olup, tarihsel mekâna

ilişkin tutumlar ile tarihsel mekân bilincinin bir araya gelmesi sonucu tarihsel mekâna ilginin de ortaya çıkacağı muhakkaktır. Tarihsel mekâna ilgi bir insanın tutumu ve bilincinin birleşimi sonucunda oluşan bir kavram olarak değerlendirilmelidir.

Tarihsel mekâna yönelik tutum, bir yer, çevre, tarihî eser vb. olabilir. Doğrudan bir mekâna veya duruma yönelik tutumdur. Tarihsel mekâna yönelik tutumlarda insanın, tarihsel mekân bilincinde olduğu gibi bilinçli olması beklenmez. Tarihî mekâna ilgi duyan kişilerde, bu mekâna ilişkin koruma, tanıma, tanıtma, önem verme tutumları arasında farklılık olabilmektedir. Örnek olarak, bir kişinin tarihsel mekân olarak Zeugma Antik Kenti'ne ilgi duyup ziyaret etmesi, bu kişinin bu mekâna yönelik aidiyet, koruma vb. gibi duygular hissettiğinin, hissettiği duyguların derecesinin, bu mekâna ne kadar önem verdiğinin kesin göstergesi olarak kabul edilemez.

İnsanların yaşadıkları çevredeki tarihî eserlerin farkında olarak, bunlara karşı duyarlı olup, korunması ve gelecek kuşaklara bozulmadan aktarabilmesi için temel bilgi, görüş ve tutuma sahip olması, tarihî çevre bilincinin (Özteke, 2004, s. 15) başlangıç noktası, aidiyettir. Aidiyet, ait olma, benimsemedir. Bu noktada, insanın yaşadığı kentin tarihsel özelliklerine karşı olumlu tutum ve davranışları da, tarihsel mekâna aidiyetini gösterecektir. Tarihsel mekân bilinci, yaşadığı tarihsel mekâna anlam yükleyerek, tanıma ve değerlendirme biçimi, bilinçli olma durumudur. Tarihsel mekân bilinci daha çok duygu ve davranışlardaki değişiklikler sonucu oluşmakta olup, tarihsel mekâna verdiği önemin yanında, ailesi, eğitimi, siyasî görüşü, dini, etnik yapısı, dünya görüşü gibi faktörlerle şekillenmektedir. Tarihsel mekân bilinci olan bireyler; tarihsel mekâna yönelik tutumu, davranışlarıyla gösterir, bilinçlidir, sosyal ve kültürel değerlere sahip çıkar, tarihsel mekânı koruma, tanıma, tanıtma duygusu vardır, kültürün sürekliliğini taşıma duygusuna sahiptir, tarihsel mekâna sempatisinin yanında, manevi bir bağlılık içerisindedir ve kendisini geliştirir, ekonomik, siyasî gibi durumlara tavrı net bir tutumu bulunmaktadır.

Mekânın kültürel ve siyasî olarak nasıl konumlandığı, mekânla zıt tanımlanamayacak tarih; mekânla şekillenen ve onu şekillendiren zaman ve mekânı kesen bellek ve kimlik-bellek ilişkisi de eşzamanlı olarak ele alınmalıdır (Ayman, 2006, s. 151). Bu nedenle, tarihî çevreler, zaman süreci içinde geçirmiş oldukları değişim sonucunda ortaya koydukları kültürel kimlikleri ile günümüz koşullarına ayak uydurabildikleri ve bu kimliklerini sürdürebildikleri sürece önem kazanmaktadırlar (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s. 205). Bu bağlamda; doğrudan tarihle olan teması sağlayan tarihî mekânlar, insanların ruhunun doyumunu ve bağlı olduğu değerlere anlam yüklemesini sağlamaktadır. Tarih bilinci sadece tarih bilgisiyle

sağlanamayacaksa da temelinde tarihî bilgi mutlaka olacaktır. Bunu zaman, mekân ve şartlar dâhilinde yorumlamak suretiyle bir bilinç oluşumundan söz etmek gerekmektedir. Ancak; insanların aile yapısı, sosyal çevresi ve kişisel deneyimleri de tarih bilincinde farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olabileceği de unutulmamalıdır.

Problem Durumu

Bu çalışmada, Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkâmil ilçelerindeki lise 12. sınıflarında eğitimine devam eden öğrencilerde tarihsel mekânın öğrencilerin tarih bilinci ile ilişkisinin olup olmadığını araştırmak amacını gerçekleştirebilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin tarih bilinci ve tarihe ilgisi;
 - a. Anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmekte midir?
 - b. Cinsiyetlerine göre değişmekte midir?
2. Öğrencilerin tarihsel mekâna ilgisi;
 - a. Anne ve baba eğitim düzeyine,
 - b. Cinsiyetlerine göre değişmekte midir?
3. Öğrencilerin tarih bilinci ve tarihe ilgi seviyeleri ne düzeydedir?
4. Öğrencilerin tarihsel mekâna ilgi seviyeleri ne düzeydedir?
5. Öğrencilerin tarih bilinci ve tarihe ilgisi ile tarihsel mekâna ilgi düzeyi arasındaki ilişki ne düzeydedir?

Yöntem

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır, herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005, s.77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Gaziantep ilinde Şehitkâmil ve Şahinbey ilçelerinde bulunan resmî ve özel okulların lise 12. sınıfta eğitim gören öğrencilerdir. Araştırmanın evreninde toplam 81 okul bulunmakta olup, lise 12. sınıfta eğitime devam eden öğrenci sayısı 12.995'dir.

Örneklemin alınacağı lise 12. sınıfı bulunan 28 lise basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiş olup, söz konusu okullardaki 2.060 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Anketten elde edilen veriler doğrultusunda 1.703 öğrenciden dönüt alınmış olup, uygulamanın geri dönüş oranı %82,66'dır. Ancak verilerin işlenmesi esnasında 178 öğrenci anketinde, yapılan değerlendirme kapsamında (anketin bir kısmını doldurma, bütün soruları aynı işaretleme vb.), iptal edilmiş ve uygulamaya dahil edilmemiştir. Veri analizlerinde kullanılan örneklem büyüklüğü 1.525'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile anne-baba eğitim düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Kız	Erkek	Toplam	Cevapsız	Genel Toplam
Frekans	852	671	1523	2	1525
Yüzde	55,9	44,0	99,9	0,1	100,0

Ankete cevap veren öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 1'de yer almakta olup, araştırmaya katılan öğrencilerin % 55,9'u kız, % 44'ü erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerinin Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Okula gitmedi	İlkokul	Orta okul	Lise	Üniversite/ Yüksek lisans	Toplam	Cevapsız	Genel Toplam
Frekans	191	597	270	289	155	1502	23	1525
Yüzde	12,5	39,1	17,7	19,0	10,2	98,5	1,5	100,0

Ankete cevap veren öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerinin dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 2'de yer almakta olup, araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin % 39,1'i ilkökul mezunu, %19'u lise, %17,7'si ortaokul, %12,5'i okula gitmemiş ve %10,2'si üniversite/yüksek lisans mezunudur.

Tablo 3

Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerinin Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Okula gitmedi	İlkokul	Orta okul	Lise	Üniversite/ Yüksek lisans	Toplam	Cevapsız	Genel Toplam
Frekans	43	459	325	348	321	1496	29	1525
Yüzde	2,8	30,1	21,3	22,8	21,0	98,1	1,9	100,0

Ankete cevap veren öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 3’de yer almakta olup, araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının % 30,1’i ilkokul mezunu, %22,8’i lise, %21,3’ü ortaokul, %21’i üniversite/yüksek lisans mezunudur. Babaları okula hiç gitmeyenler ise %2,8’i oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Tarih bilinci konusunda dünyadaki en kapsamlı çalışma; Körber Vakfı’nca Youth and History (Gençlik ve Tarih), "Gençlerin Tarih Bilinci Üzerine Karşılaştırmalı Avrupa Projesi" adıyla Türkiye’nin de içinde bulunduğu Avrupa’nın 27 ülkesi ile İsrail ve Filistin’i kapsayan ve 32.000 öğrenciye uygulanan projedir. Söz konusu proje Türkiye’de de Tekeli’nin (2008) "Tarih Bilinci ve Gençlik" başlıklı eserinde tanıtılmış ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu projedeki tarih bilinci mantığı temel alınarak hazırlanan sorular; uzman görüşlerinin alınmasını müteakip geliştirilmiş, güvenilirliği ve geçerliği test edilmiş ve öğrencilere yöneltilmiştir.

Veri toplama aracının birinci bölümünde bulunan kişisel bilgi anketinde anne-baba eğitim ve cinsiyete yer verilirken ikinci bölümde beşli Likert tipi "tarih bilinci ve ilgi" ve "tarihsel mekâna ilgi" ölçeklerine yer verilmiştir. Ölçeklerde öğrencilere "Hiç katılmıyorum", "Katılmıyorum" "Kararsızım" "Katılıyorum" "Tamamen katılıyorum" kutularından birini işaretlemeleri istenmiştir. Tarih bilinci ve ilgi ölçeğinin (4 faktörden ve 18 madde) iç tutarlılık kararlılığına ilişkin analizleri sonucu Cronbach Alfa katsayısı 0,718, tarihsel mekâna ilgi ölçeğinin (2 faktörden ve 15 madde) iç tutarlılık kararlılığına ilişkin analizleri sonucu Cronbach Alfa katsayısı (ölçüm güvenirlilik katsayısı) 0,85 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri "SPSS 16 İstatistik Paket Programı" kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklerde yer alan maddeler, "Hiç katılmıyorum=1", "Katılmıyorum=2" "Kararsızım=3" "Katılıyorum=4" "Tamamen katılıyorum=5" olarak puanlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), varyans analizinin anlamlı çıktığı durumlarda farkların hangi gruplardan kaynaklandığının belirlemek üzere post-hoc testlerinden Scheffe ve Dunnett C çoklu karşılaştırma analizleri, bağımsız örneklem için t testi, spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Ölçeklerin düzeylerinin (düşük, orta, yüksek) belirlenmesinde ölçekten alınabilecek en yüksek değer ile en küçük değer farkı dağılım aralığıdır. En küçük değer ile dağılım

aralığının toplanması sonucu "orta", orta düzeye dağılım aralığının toplanması sonucu ile de "yüksek" düzey tespit yöntemi (Alpar, 2012, s. 32) kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4

Öğrencilerin Tarihe Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tarihe Yönelik Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ortalama	Standart sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1 Tarih, benim için başkalarının başarılarından ve başarısızlıklarından ders çıkarma şansıdır.	116	7,6	155	10,2	265	17,4	617	40,5	372	24,4	3,64	1,17
2 Tarih, yaşamıma tarihsel değişimlerin bir parçası olarak egemen olma aracıdır.	74	4,9	179	11,7	370	24,3	621	40,7	281	18,4	3,56	1,06
3 Tarih, bugünkü yaşamın geçmişini aydınlatan ve bugünün sorularını açıklayan bilgiler bütünüdür.	60	3,9	88	5,8	183	12,0	621	40,7	573	37,6	4,02	1,04
4 Tarih, geçmiş öğrenmekten başka bir işe yaramayan bir bilimdir.	276	18,1	294	19,3	398	26,1	324	21,2	233	15,3	2,96	1,31
Tarihe Yönelik Tutumlar											3,54	0,43

Tablo 4'e göre, öğrencilerin tarihe yönelik tutumlarına bakıldığında öğrencilerin tarihi, bugünkü yaşamın geçmişini aydınlatan ve bugünün sorularını açıklayan bilgiler bütünü olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durum, tarihi günceli açıklamakta yararlı görmekte, ama geleceği yönlendiriciliği konusunda kendisini bağlamamaktadır (Tekeli, 2008, s. 43). Tarihi günü açıklamakta yetinen öğrencilerin çoğunlukta olmasıyla birlikte geçmişte yer alan bilgilerin günümüz olaylarının aydınlatılmasında temel veri olduğu ve geçmişten ders alınması gerektiği gerçeğini ile geleceğe yön veren bir bilim dalı olarak kabul eden öğrenciler

de yadsınamayacak kadar çoğunluktadır. Ayrıca tarihi, geçmişi öğrenmekten başka bir işe yaramayan bir bilim olarak değerlendiren öğrencilerin azlığı, tarih bilincinin varlığını ortaya koymakta olduğu ancak düzeyini belirlemek için yeterli olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 5

Öğrencilerin Tarih Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tarihe Eğitime Yönelik Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Kathıyorum		Tamamen Kathıyorum		Ortalama	Standart sapma	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
	5	Tarih, okulda bir dersten başka bir şey değildir.	760	49,8	424	27,8	133	8,7	115	7,5			93
6	Tarih, beni etkileyen ve hayal gücümü harekete geçiren bir macera ve heyecan kaynağıdır.	117	7,7	165	10,8	306	20,1	599	39,3	338	22,2	3,57	1,16
7	Tarih, şimdiki yaşamımla hiç ilgisi olmayan ölmüş ve geçmişte kalmış bir şeydir.	813	53,3	333	21,8	127	8,3	154	10,1	98	6,4	1,94	1,26
8	Tarihî çevre eğitimi, Gaziantep'in tarihi ve kültürel değerlerine bilinçli bir şekilde bakmamızı sağlar.	53	3,5	102	6,7	217	14,2	699	45,8	454	29,8	3,92	1,00
9	Tarihî çevre eğitimi, tarihsel mekânlara anlam yükler ve nasıl korunması gerektiğini öğretir.	358	23,5	236	15,5	346	22,7	221	14,5	364	23,9	3,00	1,48
Tarihe Eğitime Yönelik Tutumlar											2,87	0,91	

Tablo 5'teki tarih eğitime yönelik tutumlara ilişkin verilere bakıldığında; tarih eğitiminin öğrenciler tarafından önemsendiği ve öğrencilerin çoğunluğunun tarihi, kendisini etkileyen ve hayal gücünü harekete geçiren bir macera ve heyecan kaynağı olarak gördüğünü belirtmektedirler. Ayrıca tarihî çevre eğitiminin, yerel tarihî ve kültürel değerlere bilinçli bir şekilde bakılmasını sağlayan ve bunu öğreten bir araç olduğu ile tarihî çevre eğitimi sayesinde tarihsel mekânların nasıl korunması gerektiğini öğretmesine katılım düzeyinin yüksek olduğu

görülmüştür. "Tarih, şimdiki yaşamımla hiç ilgisi olmayan ölmüş ve geçmişte kalmış bir şeydir." görüşüne katılanların ortalaması 1,94'dür. Bu duruma tamamen katılan öğrenci, aslında tarih bilincinin yokluğunu ifade etmiştir (Tekeli, 2008, s. 41). Benzer şekilde "Tarih, okulda bir dersten başka bir şey değildir." görüşüne katılanların ortalaması 1,92 olup, bu durum, okulda verilen eğitim dışında da, öğrencilerin tarihi önemsedikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 6

Öğrencilerin Yerel Tarihe Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Yerel Tarihe Yönelik Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum		Ortalama	Standart sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
10 Gaziantep'in tarihine ilgi duyuyorum.	62	4,1	123	8,1	293	19,2	591	38,8	456	29,9	3,82	1,07
11 Güneydoğu Anadolu Bölgesi tarihine ilgi duyuyorum.	109	7,1	181	11,9	388	25,4	504	33,0	343	22,5	3,52	1,16
12 Gaziantep kalesi ilgimi çekmektedir.	70	4,6	89	5,8	210	13,8	567	37,2	589	38,6	3,99	1,08
13 Belkıs/Zeugma Antik Kenti ilgimi çekmektedir.	78	5,1	134	8,8	304	19,9	585	38,4	424	27,8	3,75	1,10
14 Gaziantep Savaş Müzesi, Gaziantep'in ön plâna çıkan (sembolikleşen) unsurudur.	70	4,6	116	7,6	272	17,8	634	41,6	433	28,4	3,82	1,07
15 Belkıs/Zeugma Antik kenti, Gaziantep'in ön plâna çıkan (sembolikleşen) unsurudur.	72	4,7	71	4,7	226	14,8	576	37,8	580	38,0	4,00	1,06
Yerel Tarihe Yönelik Tutumlar											3,82	0,17

Yerel tarihe yönelik tutumlarda, öğrenciler yaşadığı çevrenin tarihine çoğunlukla ilgi duyarken, bu ilginin oranı bölgesel tarih için (Güneydoğu Anadolu Bölgesi tarihi) azalmaktadır. Ayrıca öğrenciler, tarihî mekânlara ilgi açısından da, yakın ve uzak geçmiş tarih örneklerini taşıyan mekânlar arasında bir ayırım yapmamış ve yaşadığı şehirde yer alan tüm tarihî mekânlara birbirine yakın oranlarla ilgi duyduğunu ifade etmiştir (bkz. Tablo 6).

Tablo 7

Öğrencilerin Tarihsel Mekânı Korumaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tarihsel Mekânı Korumaya Yönelik Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ortalama	Standart sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
16 Belkıs/Zeugma Antik Kentinin bulunduğu yerden bir otoyol geçecekse kent yıkılmasında sakınca yoktur.	902	59,1	225	14,8	214	14,0	114	7,5	70	4,6	1,84	1,19
17 Gaziantep Savaş Müzesinin bulunduğu yerden bir otoyol geçecekse, müzenin yıkılmasında sakınca yoktur.	1074	70,4	171	11,2	118	7,7	81	5,3	81	5,3	1,64	1,15
18 Gaziantep kalesinin yıkılarak yerine otel yapılmasında sakınca yoktur.	1115	73,1	166	10,9	93	6,1	89	5,8	62	4,1	1,57	1,09
Tarihsel Mekânı Korumaya Yönelik Tutumlar											1,68	0,14

Belkıs/Zeugma Antik Kenti, Gaziantep kalesi ile geçmişin canlandırılmaya çalışıldığı Gaziantep Savaş Müzesi'ne sahip çıkan ile korunması gerektiğini belirten öğrenciler çoğunlukta (Tablo 7). Öğrenciler yakın ve uzak geçmiş tarih örneklerini taşıyan mekânlar arasında bir ayırım yapmamış ve yaşadığı şehirde yer alan tüm tarihî mekânlara birbirine yakın oranda korunması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum yaşadığı yerdeki tarihsel değeri olan yerler dışında da, şimdiki zamanın ihtiyaçlarının karşılanmasında farklı yollar izlenebileceği şeklinde değerlendirilebilir.

1a Alt Problemine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 8

Öğrencilerin Tarih Bilinci ve İlgilerine Ait Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerinin Dağılımına İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma		
Okula gitmedi	191	60,6545	7,63758		
İlkokul	597	61,2831	7,86283		
İlköğretim/Ortaokul	270	60,6889	8,72075		
Lise	289	59,8962	9,58458		
Üniversite/Yüksek lisans	155	60,8774	10,73188		
Toplam	1502	60,7876	8,67525		

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Okula gitmedi İlkokul/İlköğretim/ Ortaokul/Lise	Gruplar Arası	383,473	4	95,868	1,275	0,278
Üniversite/ Yüksek lisans	Grup İçi	112581,776	1497	75,205		

Tablo 8’de anne eğitim düzeyine göre tarih bilinci ve ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($F(4, 1497) = 1,275$; $p = 0,278 > 0,05$).

Tablo 9

Öğrencilerin Tarih Bilinci ve İlgilerine Ait Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma		
Okula gitmedi	43	61,5349	9,26424		
İlkokul	459	61,4706	7,99978		
İlköğretim/Ortaokul	325	60,8585	7,88370		
Lise	348	60,5747	8,78810		
Üniversite/Yüksek lisans	321	59,9782	9,98888		
Toplam	1496	60,8108	8,66490		

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Okula gitmedi İlkokul/İlköğretim/ Ortaokul/Lise	Gruplar Arası	465,020	4	116,255	1,551	0,185
Üniversite/ Yüksek lisans	Grup İçi	111780,445	1491	74,970		

Baba eğitim düzeyine göre tarih bilinci ve ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($F(4, 1491) = 1,551; p = 0,185 > 0,05$) (Tablo 9).

1b Alt Problemine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 10

Öğrencilerin Tarih Bilinci ve İlgisine Ait Görüşlerinin, Cinsiyetlerine Göre Dağılımına Yönelik Bağımsız t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Serbestlik Derecesi	p
Kız	852	60,2911	8,48776	-2,359	1521	0,018
Erkek	671	61,3458	8,87658			

Tablo 10'da da görüldüğü gibi cinsiyete göre tarih bilinci ve ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(1521) = -2,359; p = 0,018 < 0,05$). Erkek öğrencilerin ortalamaları ($61,3458 \pm 8,87658$) kız öğrencilerin ortalamalarından ($60,2911 \pm 8,48776$) yüksektir.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Yaşadığı toplumu ve yeri, millî, manevî ve maddî değerleri anlamak, dünü ve bugünü anlayıp yarına bilinçli olarak yönelebilmek için yerel tarihini bilmesi gerektiği konusunda öğrenciler, ağırlıklı olarak hem fikirdirler (bkz. Tablo 11). Bu bağlamda öğrencilerin yerel tarihlerine ilişkin özellikleri bilmenin günlük yaşantısına ve yaşadığı yere anlam yüklemesiyle, yaşadıkları şehre olan bağlılıklarını ve aidiyet hislerinin geliştiğini değerlendirmektedirler. Yaşadığı kentin tarihi özelliklerinin, şehri özel kıldığını belirtmelerinin ve verilen unvandan gurur duymalarının Gaziantepli olma bilinci yarattığı değerlendirilebilir. Bu durum öğrencilerin tarihsel mekân bilincinin farkındalığı ile tarih arasında sıkı bir ilişkinin varlığını gösterdiği sonucuna varılabilir.

Tablo 11

Tarihsel Mekân Bilincine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tarihsel Mekân Bilinci	Hiç Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ortalama	Standart sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
19 Yaşadığım toplumu ve yeri anlamak için Gaziantep tarihini öğrenmem gerekir.	46	3,0	82	5,4	176	11,5	653	42,8	568	37,2	4,06	0,98
20 Millî, manevî ve maddî değerlerimi anlamam için Gaziantep tarihini öğrenmem gerekir.	53	3,5	80	5,2	202	13,2	653	42,8	537	35,2	4,01	1,00
21 Dünü ve bugünü anlayıp, yarına bilinçli olarak yönelebilmek için Gaziantep tarihini öğrenmem gerekir.	38	2,5	107	7,0	233	15,3	621	40,7	526	34,5	3,98	1,00
22 Gaziantep'in tarihsel özellikleri bilmek, günlük yaşantıma ve yaşadığım yere anlam yüklememi sağlamaktadır.	85	5,6	132	8,7	220	14,4	621	40,7	467	30,6	3,82	1,12
23 Yaşadığım bölgenin tarihini bilmek, ona karşı aidiyet hissimi geliştirir.	65	4,3	91	6,0	260	17,0	582	38,2	527	34,6	3,93	1,06
24 Geçmişte Gaziantep'te cereyan etmiş olayları (<i>Yaşam koşulları, savaşlar, vb.</i>) öğrendiğim takdirde, Gaziantep'e olan bağlılığım artar.	68	4,5	110	7,2	257	16,9	524	34,4	566	37,1	3,92	1,10
25 Gaziantep'i özel kılan, bina yol, alışveriş merkezi değil tarihî özellikleridir.	80	5,2	125	8,2	261	17,1	418	27,4	641	42,0	3,93	1,17
26 "Gazi" unvanı, Gaziantep'li birleştiren unsurdur.	84	5,5	94	6,2	163	10,7	574	37,6	610	40,0	4,00	1,11
Tarihsel Mekân Bilinci											3,96	0,07

Tablo 12

Tarihsel Mekâna Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tarihsel Mekâna Yönelik Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ortalama	Standart sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
27	Gaziantep'te tarihsel değeri olan mekânlar, geçmişimizin izlerini taşıdığı için korunması gerekir.											
	36	2,4	61	4,0	109	7,1	423	27,7	896	58,8	4,37	0,94
28	Gaziantep'te tarihsel değeri olan mekânlar, gelecek nesillere kültür mirası olarak bırakılması ve düzenlenmesi gerekir.											
	52	3,4	65	4,3	110	7,2	423	27,7	875	57,4	4,31	1,01
29	Gaziantep'teki tarihî mekânlar kentsel dönüşüme engel olmaktadır.											
	780	51,1	344	22,6	183	12,0	118	7,7	100	6,6	1,96	1,23
30	Gaziantep'in tarihî kimliğini bizden sonraki nesillere de aktarmak gereklidir.											
	27	1,8	57	3,7	91	6,0	483	31,7	867	56,9	4,38	0,89
31	Gaziantep, geçmişten günümüze çeşitli uygarlıkların beşiği durumunda bir şehirdir.											
	50	3,3	94	6,2	185	12,1	606	39,7	590	38,7	4,04	1,02
32	Gaziantep, tarihî özelliklerinden dolayı sahip çıkılması gereken bir şehirdir.											
	31	2,0	68	4,5	84	5,5	489	32,1	853	55,9	4,35	0,92
33	Gaziantep'in zengin ve şanlı bir tarihsel geçmişe sahip olmasından gurur duyuyorum.											
	47	3,1	60	3,9	146	9,6	451	29,6	821	53,8	4,27	0,99
Tarihsel Mekâna Yönelik Tutumlar											3,95	0,88

Tarihsel mekâna yönelik tutumlarda öğrencilerin, yaşadıkları şehirdeki tarihi mekânların korunması, gelecek nesillere kültür mirası olarak bırakılması, şehrin tarihi özellikleri sebebiyle sahip çıkılması ve şehrin tarihi kimliğinin gelecek nesillere aktarılması gerektiği

konularında hem fikir oldukları söylenebilir. Yaşadıkları şehrin geçmişten günümüze uygarlıklar beşiği olduğunu değerlendiren öğrenciler, şehirde yer alan tarihi mekânların kentsel dönüşüme ve gelişime engel olmadığı konusuna da büyük oranda katılmışlardır (bkz. Tablo 12). Kentsel dönüşüm nedeniyle tarihi kent dokusunun bozulmasını da istemedikleri değerlendirilmektedir. Gaziantep'in kahramanlıklarla dolu bir geçmişe sahip olması sebebiyle, öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu durumdan gurur duyması, öğrencinin yaşadığı şehre olan bağlılığını ortaya koymaktadır. Öğrenciler yaşadıkları çevre ile kendileri arasında bağ kurmakta ve tarihsel ortak değerlerin kendileri için birleştirici bir unsur olduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin kimlik oluşumlarına, yaşadıkları şehrin etkisi olduğu değerlendirilmektedir.

2a Alt Problemine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 13

Öğrencilerin Tarihsel Mekâna İlgiye Ait Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula gitmedi	191	62,0838	8,73850
İlkokul	597	62,5209	9,15957
İlköğretim/ Ortaokul	270	61,0852	9,45406
Lise	289	59,7578	10,95588
Üniversite/ Yüksek lisans	155	60,3613	11,71129
Toplam	1502	61,4527	9,86431

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Okula gitmedi	Gruplar Arası	1808,642	4	452,161	4,693	0,001	İlkokul - Lise
İlkokul							
İlköğretim/ Ortaokul							
Lise							
Üniversite/ Yüksek lisans	Grup İçi	144245,501	1497	96,356			

Anne eğitim düzeyine göre tarihsel mekâna ilgi ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F(4, 1497) = 4,693$; $p=0,001 < 0,05$) (Tablo 13). İlkokul cevabını veren öğrencilerin ortalaması

(62,5209±9,15957), ortaokul (61,0852±9,45406), lise, (59,7578±10,95588), üniversite/yüksek lisans (60,3613±11,71129) cevabını veren öğrencilerin ortalamasından yüksektir.

Tablo 14

Öğrencilerin Tarihsel Mekâna İlgiye Ait Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula gitmedi	43	61,2558	9,94052
İlkokul	459	62,7930	9,17436
İlköğretim/ Ortaokul	325	61,7508	9,35428
Lise	348	60,9253	9,79856
Üniversite/ Yüksek lisans	321	59,8162	11,11561
Toplam	1496	61,4492	9,87264

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Okula gitmedi	Gruplar Arası	1811,590	4	452,897	4,692	0,001	İlkokul – Lise
İlkokul							
İlköğretim/ Ortaokul	Grup İçi	143904,549	1491	96,515			İlkokul – Üniversite / Yüksek Lisans
Lise							
Üniversite/ Yüksek lisans							

Tablo 14’te baba eğitim düzeyine göre tarihsel mekâna ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F(4, 1491) = 4,692$; $p=0,001 < 0,05$). İlkokul cevabını veren öğrencilerin ortalaması (62,7930±9,17436), ortaokul (61,7508±9,35428), lise, (60,9253±9,79856), üniversite/yüksek lisans (59,8162±11,11561) cevabını veren öğrencilerin ortalamasından yüksektir.

2b Alt Problemine Ait Bulgular ve Yorumlar

Cinsiyete göre tarihsel mekâna ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediği noktasında Tablo 15’e bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(1521) = 3,159$; $p= 0,002 < 0,05$). Kız öğrencilerin ortalamaları (62,1444±9,49149) erkek öğrencilerin ortalamalarından (60,5425±10,23125) yüksektir.

Tablo 15

Öğrencilerin Tarihsel Mekâna İlgisine Ait Görüşlerinin, Cinsiyetlerine Göre Dağılımına Yönelik Bağımsız t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Serbestlik Derecesi	p
Kız	852	62,1444	9,49149	3,159	1521	0,002
Erkek	671	60,5425	10,23125			

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 16

Tarih Bilinci ve İlgi Ölçeği Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Frekans	33	1032	460	1525
Yüzde	2,2	67,7	30,2	100,0

Tablo 16'ya bakıldığında öğrencilerin tarih bilinci ve ilgisinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 17

Tarihsel Mekâna İlgi Ölçeği Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Frekans	21	302	1202	1525
Yüzde	1,4	19,8	78,8	100,0

Tablo 17'de de görüldüğü gibi öğrencilerin tarihsel mekâna ilgisinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguların ışığında geçmişine sahip çıkma duygusunun yüksek, koruma ve tarihsel mekânın bilincinde olan ve öğrenmek isteyen bir öğrenci profili olduğu değerlendirilebilir. Gaziantep gibi zengin bir tarihsel geçmişi bünyesinde barındıran şehir, öğrenciyi de etkilemiş ve yaşadığı şehre aidiyet duygusunu geliştirerek, anlamlandırdığı sonucuna varılabilir.

Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 18

Öğrencilerin Tarih Bilinci ve İlgi Seviyesine Göre, Tarihsel Mekâna İlgiye Ait Görüşlerine İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Düşük	33	44,4545	10,54778
Orta	1032	59,2103	9,45085
Yüksek	460	67,6043	6,65522
Toplam	1525	61,4230	9,85819

Tarih Bilinci ve İlgi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Düşük Orta Yüksek	Gruplar Arası	32130,652	2	16065,326	210,829	0,000	Düşük – Orta
	Grup İçi	115977,544	1522	76,201			Düşük – Yüksek Orta – Yüksek

Tarih bilinci ve ilgi ölçeğinin düzeyine göre tarihsel mekâna ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında Tablo 18'e göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F(2, 1522) = 210,829$; $p = 0,000 < 0,05$). Tarih bilinci ve ilgideki görüşlere düşük seviyede katılan öğrencilerin tarihsel mekâna ilgiden almış oldukları puan ortalaması ($44,4545 \pm 10,54778$) orta ($59,2103 \pm 9,45085$) ve yüksek seviyede katılan öğrencilerin ortalamalarından ($67,6043 \pm 6,65522$) düşüktür. Tarih bilinci ve ilgideki görüşlere orta seviyede katılan öğrencilerin ise tarihsel mekâna ilgiden almış oldukları puan ortalaması ($44,4545 \pm 10,54778$), yüksek seviyede katılan öğrencilerin ortalamalarından ($67,6043 \pm 6,65522$) düşüktür. Bu bağlamda öğrencilerin tarih bilinci ile tarihsel mekâna ilgisi arasında anlamlı bir fark olup, tarih bilinci ve tarihe ilgisi düşük olan öğrencinin, tarihsel mekâna ilgisi düşüktür.

Tablo 19

Öğrencilerin Tarihsel Mekâna İlgi Seviyesine Göre, Tarih Bilinci ve İlgiye Ait Görüşlerine İlişkin (Betimsel İstatistik Sonuçları) ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Düşük	21	44,0952	9,82296
Orta	302	54,0331	8,53752
Yüksek	1202	62,7288	7,44402
Toplam	1525	60,7502	8,67077

Tarihsel Mekâna İlgisi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Düşük – Orta – Yüksek	Gruplar Arası	24156,750	2	12078,375	203,308	0,000	Düşük – Orta
	Grup İçi	90421,062	1522	59,409			Düşük – Yüksek

Tablo 19'a bakıldığında tarihsel mekâna ilgideki gruplamaya göre tarih bilinci ve ilgiye ait görüşlerin farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F(2, 1522) = 203,308; p = 0,000 < 0,05$). Tarihsel mekâna ilgideki görüşlere düşük seviyede katılan öğrencilerin tarih bilinci ve ilgiden almış oldukları puan ortalaması ($44,0952 \pm 9,82296$), orta ($54,0331 \pm 8,53752$) ve yüksek seviyede katılan öğrencilerin ortalamalarından ($62,7288 \pm 7,44402$) düşüktür. Tarihsel mekâna ilgideki görüşlere orta seviyede katılan öğrencilerin tarih bilinci ve ilgiden almış oldukları puan ortalaması ($54,0331 \pm 8,53752$), yüksek seviyede katılan öğrencilerin ortalamalarından ($62,7288 \pm 7,44402$) düşüktür. Bu bağlamda, tarihsel mekâna ilgisi yüksek olan öğrencinin, tarih bilinci ve tarihe ilgisi de yüksektir. Öğrencinin mekâna ilgisi arttıkça, tarih bilinci ve tarihe ilgisi de paralel olarak artmaktadır. Bu bağlamda, öğrencinin duyu ve düşünce yapısının oluşması ile tarih bilincinin gelişmesinde, yaşadığı coğrafyanın önemli olduğu saptanmıştır.

Tablo 20

Öğrencilerin Tarih Bilinci ve İlgisi ile Tarihsel Mekâna İlgisi Arasındaki İlişki Düzeyi

Tarih Bilinci ve İlgisi	Tarihsel mekân bilinci		Tarihsel mekâna yönelik tutumlar
	Sperman Korelasyon Katsayısı	0,621	0,422
p	0,000	0,000	
N	1525	1525	

Tablo 20'de tarih bilinci ve ilgi ile tarihsel mekân bilinci arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,621; p=0,000 < 0,05$). Buna göre tarih bilinci ve ilgi arttıkça tarihsel mekân bilincinin de arttığı söylenebilir. Tarihsel bilinci ve ilgideki toplam varyansın %39'unun tarihsel mekân bilincine yönelik saptamalardan kaynaklanmaktadır. Kural'da (2013) aynı şekilde mekânı duyguların taşıyıcısı olarak nitelendirmekte, kentleri ise, bilinci ve kişiliği biçimleyen, oluşturan bir mekân olarak değerlendirmektedir.

Tablo 20'ye bakıldığında tarih bilinci ve tarihe ilgi ile tarihsel mekâna yönelik tutumlar arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,422$; $p=0,000<0,05$). Buna göre tarih bilinci ve tarihe ilgi arttıkça tarihsel mekâna ilişkin saptamaların arttığı söylenebilir. Tarih bilinci ve ilgideki toplam varyansın %18'inin tarihsel mekâna yönelik tutumlardan kaynaklandığı söylenebilir. Özetle, tarihsel mekânın, tarih bilincinin oluşumunda etkisi görülmektedir. Bu doğrultuda eğitim kurumlarının yerel tarih eğitimlerine ağırlık verilmesinin, tarihi mekânları ziyaret etmesinin vb. öğrencilerin tarih bilinçlerinin oluşumuna ve gelişimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 21

Öğrencilerin Tarihsel Mekâna İlgisi ile Tarih Bilinci Arasındaki İlişki Düzeyi

		Tarihe yönelik tutumlar	Tarih eğitime yönelik tutumlar	Yerel tarihe yönelik tutumlar	Tarihsel mekânı korumaya yönelik tutumlar
Tarihsel Mekâna İlgisi	Sperman Korelasyon Katsayısı	0,426	0,546	0,660	-0,454
	p	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	1525	1525	1525	1525

Tablo 21'de tarihsel mekâna ilgi ile tarihe yönelik tutumlar arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,426$; $p=0,000<0,05$). Buna göre tarihsel mekâna ilgi arttıkça tarihe yönelik saptamaların arttığı söylenebilir. Tarihsel mekâna ilgideki toplam varyansın %18'inin tarihe yönelik saptamalardan kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin ulusal kimlikle bağlantılı olarak tarihi anlama ve kavramasında, yaşadığı toplumun ve yerin önemli olduğu, bu sayede tarihe vaziyet alışları olumlu olacaktır. Çünkü tarih bilincinin gelişiminde fikirler, değerler, hisler, davranışlar, ekonomik durum, sosyal yaşantı vb. durumlar çerçevesinde gelişmektedir. Bu gelişim öğrencinin ailesi, okulu, yaşadığı mekânın etrafında şekillenmekte olup, elde edilen bulgular yaşadığı mekânın etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, öğrencinin sosyal, kültürel birikimleri ile yaşam tarzına göre de tarihsel mekân anlamlandırılmaktadır. Tarih bilinci olan öğrenci, yaşadığı tarihsel mekânı anlamlandırarak, koruma, yaşatma ve sahip çıkma duyarlılığı ile gelecek nesillere kültür mirası bırakılması için gereken çabayı gösterecektir.

Tarihsel mekâna ilgi ile tarih eğitime yönelik tutumlar arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,546$; $p=0,000<0,05$) (Tablo 21). Buna göre tarihsel

mekâna ilgi arttıkça tarih eğitime yönelik saptamaların arttığı söylenebilir. Tarihsel mekâna ilgideki toplam varyansın %30'unun tarihe eğitime yönelik saptamalardan kaynaklanmaktadır. Bu durum tarih eğitiminin kimlik oluşumuyla doğrudan ve yüksek bir ilişkinin varlığını ortaya koymakta olmakla birlikte Tekeli'nin (2008, s. 228) de belirttiği gibi, tarih bilincinin oluşmasında tarih öğretiminin tek belirleyici olmadığı, yaşamdan gelen diğer sosyalleşme kanallarının da çok etkili olduğunu dikkate alınmalıdır.

Öğrencinin tarihsel mekâna ilgisi ile yerel tarihe ilişkin tutumları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,660$ $p=0,000<0,05$) (Tablo 21). Buna göre tarihsel mekâna ilgi arttıkça yerel tarihe yönelik saptamaların arttığı söylenebilir. Tarihsel mekâna ilgideki toplam varyansın %44'ünün yerel tarihe yönelik saptamalardan kaynaklanmaktadır. Dilek'in (2007, s. 22) yaşanan yere ve çevreye olan tarihsel bağlılık veya bağımlılık, insanın yaşadığı yere karşı geliştirdiği tutum ve sergilediği davranışı da etkilediği tespiti ile Tekeli'nin (2008, s. 108) öğrenci, güncelin tarihini, ailesinin tarihini, ulusunun tarihi gibi doğrudan kendisi ile ilgili olan tarihe yoğunlaşmak istediği bulguları, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tarihsel mekâna ilgi ile tarihsel mekânı korumaya ilişkin tutumlar arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,454$; $p=0,000<0,05$) (Tablo 21). Buna göre öğrencinin tarihsel mekâna ilgisi arttıkça tarihsel mekânı korumaya ilişkin saptamaların azaldığı söylenebilir. Tarihsel mekâna ilgideki toplam varyansın %21'inin tarihsel mekânı korumaya yönelik saptamalardan kaynaklanmaktadır. Bu durum Tekeli'nin (2008, s. 171) görüşü ile paralellik göstermektedir. Bir öğrencinin normal koşullarda tarihi binaların ve anıtların korunması gerektiğini söylemesi, bu konuya değer verdiğini gösterir ama bu değere ne kadar bağlı olduğunun derecesi hakkında yeterli ipuçları vermez. Gelişmekte olan ülkelerde kentsel dönüşümün genellikle ekonomik fayda amaçlı olduğu, gelişmiş ülkelerde ise tarihî dokuyla birlikte kentin gelişimini hedef aldığı değerlendirildiğinde, yaşadıkları şehrin geçmişten günümüze uygarlıklar beşiği olduğunu belirten öğrenciler, şehirde yer alan tarihî mekânların kentsel dönüşümüne ve gelişime engel olmadığı konusuna da büyük oranda katılmışlardır. Kentsel dönüşüm nedeniyle, tarihî kent dokusunun bozulmasını da istemedikleri değerlendirilmektedir.

Sonuç

Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkâmil İlçelerinde 12. Sınıf lise öğrencilerine uygulanan anketin bulguları ışığında; öğrencilerin annelerinin eğitim durumunun düşük olduğu, babaların eğitim durumunun, annelere oranla yüksek olmasına karşın yine de düşük olduğu görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayanların mevcut eğitim seviyeleri göz önüne alındığında, sanayi şehri olarak gelişmekte olan Gaziantep'te de bu durumun yansıması olduğu değerlendirilmektedir. Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyi ile tarih bilinci ve ilgisi arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak anne ve baba eğitim düzeyi düşük olanların tarihsel mekâna ilgisinin yüksek olduğu görülmektedir.

Ankete cevap veren öğrencilerin cinsiyeti ele alındığında, erkeklerin tarih bilinci daha yüksek seviyede iken, kızların tarihsel mekâna ilgisinin yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada, cinsiyet açısından homojen bir yapı oluşmamış, kız öğrenciler ağırlıklı olarak araştırmaya dâhil olmuştur. Homojen bir yapı oluşmamasında, sınav takviminin yaklaşması nedeniyle, okullardaki öğrenci sayılarında bir azalış meydana geldiği değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin tarih bilinci orta seviyede iken tarihsel mekâna ilgisi yüksektir. Tarih biliminin önemini ifâde eden, tarih bilinci ve tarih eğitimine ilişkin bir bilinç içerisinde olan, tarihî çevre eğitiminin önemini kavrayan, tarihsel mekânlara ilgi duymasıyla birlikte tarihsel mekânları korumaya yönelik bir tutum içerisinde olan bir öğrenci profilinin olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda öğretim programlarında yer alan ve tarih dersinin genel amaçları içerisinde belirtilen bazı konuların (tarih bilinci, kültürel mirası koruma vb.) öğrenciler tarafından kazanıldığı, öğrencilerin yaşadıkları çevre ile kendileri arasında bağ kurmakta ve tarihsel ortak değerlerin kendileri için birleştirici bir unsur olduğunu görülmekte olup, yaşadıkları tarihsel mekânın, öğrencilerin davranışlarını da etkilediği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin tarih bilincinin orta düzeyde olduğu, tarihsel mekâna ilgisinin ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin tarih bilinci ile tarihsel mekâna ilgisi arasında bir ilişki bulunduğu, tarih bilinci ve tarihe ilgisi düşük olan öğrencinin de tarihsel mekâna ilgisi düşük olduğu tespit edilmiştir. Tarih bilinci ve tarihe ilgi arttıkça, tarihsel mekâna ilgi de paralel olarak artmaktadır. Tarihsel mekâna ilgisi olan öğrencinin de tarih bilinci ve tarihe ilgisi arasında anlamlı bir fark olup, tarihsel mekâna ilgisi yüksek olan öğrencinin, tarih bilinci ve tarihe ilgisi de yüksektir. Yani öğrencinin tarih bilinci oluşumunda kimliğinin ve yaşadığı coğrafyanın önemli olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ulusal kimlikle

bağlantılı olarak tarihi anlama ve kavramasında, yaşadığı toplumun ve yerin önemli olduğu, bu sayede tarihe vaziyet alışlarının da olumlu olacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle tarihsel mekâna ilgilerini arttıracak uygulamalarla, tarih bilincinin de gelişeceği araştırma sonucunda öngörülmüştür.

Kaynaklar

- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihî çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: YEM.
- Alpar, R. (2012). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik - Güvenirlilik*. Ankara: Detay.
- Arabacıoğlu, P. & Aydemir, I. (2007). Tarihî çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 2(4), 204-212.
- Arı, K. (2011). *Tarih Yöntemi*. İzmir: İleri.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine" ilişkin görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aygener, N. (2009). *İlköğretim 6-8. sınıf sanat eğitiminde çevre etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayman, Z. (2006). Bellek mekânı olarak sınır ve ötekilik: Kars şehri. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 107, 145-189.
- Bıçak, A. (1996). Tarih bilinci. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 20, 46-58.
- Bilgin, N. (1995). *kolektif kimlik*. İstanbul: Sistem.
- Bilgin, N. (2011). Sosyal düşüncede kent kimliği. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 3, 20-47.
- Birinci, N. (2004). Tarih bilinci. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Dergisi*, 51, 3-5.
- Çetin, A. (2010). Kutadgu bilig’de türk aile kültüründe bir babanın oğul imajı ya da süregiden bellek/kültür. *Millî Folklor Dergisi*, 85, 122-132.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Erdemli, A. (2000). Aydınlatma olarak tarihli yaşama. *Felfefelagos Dergisi*, 9, 65-92.

- Erdönmez, M.E. & Akı, A. (2005). Açık kamusal kent mekânlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 1(1), 67-87.
- Erpulat, D.E. (1998). Tarih ders kitaplarında tarih bilinci: ABD modeli. Salih Özbaran (Ed.), *Tarih öğretimi ve ders kitapları içinde* (s. 265-282). İzmir: Dokuz Eylül.
- Göka, Ş. (2001). *İnsan ve mekân*. İstanbul: Pınar.
- Göregenli, M. (2010). *İnsan mekân ilişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S.& Yolsal, Ü.H. (2002). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Bilim ve Sanat.
- Güzey, Ö., Gültekin, N. & Kırsaçlıoğlu, O. (2009). *Bölünmüş kentte kimlik odakları: hollanda'da yaşayan türklerde sosyal dayanışma ve uyum davranışlarıyla biçimlenen mekânsal ayırışma/toplanma*. Ankara: Tübitak-Sobag.
- Hacısalıhoğlu, Y. (2008). Kuramsal ve kavramsal bir çözümleme: mekân-güç-çatışma ve jeopolitik. *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-44.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290-310.
- Karaaslan, Ç. (2010). *Tarihî kentlerde kimliksizleşme sorunu ve bir çözüm yolu olarak kentsel canlandırma projeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karabağ, S. (2002). *Mekânın siyasallaşması*. Ankara: Nobel.
- Kaya, R., Özdemir, Y., & Şimşek, U. (2004). Genç cumhuriyet ve oluşturulmaya çalışılan tarih bilinci. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 271-281.
- Kaya, R. (2006). Tarih eğitimi ve tarih bilinci. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 330, 33-39.
- Kuban, D. (2000). *Tarihî çevre korumanın mimarlık boyutu kuram ve uygulama*. İstanbul:YEM.
- Kural, S. (2013). Şehir bilinci. Gürkan Kaya & A.Kadir Çüçen (Ed.), *II. uluslararası felsefe kongresi 11-13 ekim 2012: şehir ve felsefe bildiri kitabı içinde* (s. 16-20). Bursa: Bursa Kültür.

- Kyvig, D.E. & Marty, M.A. (2011). *Yanibaşımızdaki tarih* (N. Özsoy, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Oktay, D. (2011). Kent kimliğine bütüncül bakış. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 3, 8-19.
- Oruç, Ş. (2006). Ders kitaplarında savaş olgusu. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 9-29.
- Öcal, A. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde 6. sınıf öğrencilerinin mekânsal biliş becerilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbaran, S. (2005). *Tarih, tarihçi ve toplum*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Özteke, H. (2004). *Ortaöğretimde sanat eğitimi ile tarihî çevre bilincinin geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Öztürk, H.H. (2007). *Tarihî ve kültürel çevrenin korunmasında sivil toplumun rolü: hamamönü örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sami, K. (2007). Diyarbakır'da geleneksel konut: sosyal yaşam bağlamında mekân ve kültürel etkileşim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9, 63-79.
- Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilig Dergisi*, 37, 65-80.
- Şimşek, S. (2002). Günümüzün kimlik sorunu ve bu sorunun yaşandığı temel çatışma eksenleri. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 29-39.
- Tekeli, İ. (2008). *Tarih bilinci ve gençlik*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Timuçin, A. (2000). Tarih bilinci ve tarih felsefesi, *Felsefelogos Dergisi*, 9, 23-38.
- Toplumsal Tarih Dergisi (2002). Tarih eğitiminde yeni bir modele ihtiyacımız var!. 100, 55.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Viroli, M. (1997). *Vatan aşkı yurtseverlik ve milliyetçilik üzerine bir deneme* (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.